

Kritik mot sociala enheten i Knivsta kommun för hanteringen av en fråga om sekretesskydd för en anmälare

Beslutet i korthet: Sekretess inom socialtjänsten avseende identiteten av en person som gjort en anmälan kan i vissa fall gälla i förhållande till den som anmälan avser. En anmälare, som röjt sin identitet för socialtjänsten, kan inte själv bestämma att han eller hon vill vara anonym och kan heller inte av myndigheten utlovas anonymitet. Det ankommer på myndigheten att göra en sekretessprövning och fatta beslut i frågan om det ska råda sekretess för identiteten. Sociala enheten i Knivsta kommun kritiserades för att inte ha gjort någon sådan sekretessprövning i ett fall där anmälaren begärt att få vara anonym.

Anmälan

AA framförde i en anmälan till JO klagomål mot sociala enheten i Knivsta kommun angående förvaltningens hantering av hennes önskemål om att få vara anonym i samband med att hon gjorde en muntlig orosanmälan.

AA anförde i huvudsak följande. Hon kontaktade sociala enheten per telefon för att göra en orosanmälan. När hon tillfrågades om vad anmälan gällde sa hon klart och tydligt att hon önskade vara anonym då anmälan gällde hennes mamma och bror och då hon visste att hennes mamma skulle misstycka om hon fick reda på att det var hon som hade gjort anmälan. Kvinnan hon talade med i telefon uppgav att anmälan skulle bli anonym. När hon några veckor senare talade med sin mamma fick hon reda på att mamman, som var arg och upprörd, hade kontaktats av sociala enheten som hade uppgett att AA hade gjort en orosanmälan avseende mamman och brodern.

Utredning

Socialtjänsten i Knivsta kommun anmodades att komma in med upplysningar över vad som anförts i AA:s anmälan. Socialnämnden i Knivsta kommun gav in ett yttrande av följande lydelse.

Yttrandet rör en orosanmälan som AA gjort per telefon till Sociala enheten i Knivsta kommun 2011-07-14.

Hur det gick till med samtalet när AA ringde

Vid tillfället för orosanmälan svarade AA på ett antal frågor från den handläggare som tog emot anmälan utifrån ett frågeformulär i BBIC (barns behov i centrum) som vi brukar använda oss av. Av svaren på frågorna framgick att det var AA:s bror anmälan handlade om.

Hur det gick till att mamman fick veta vem anmälaren var

Den handläggare som tog emot anmälan och den handläggare som därefter ringde upp AA för att höra mer om vad som hänt är inte desamma som undertecknad vilken kontaktade AA:s mamma för att informera att en anmälan kommit in. Informationen att AA önskade vara anonym hade inte kommit till mig när jag kontaktade hennes mamma. När jag pratade med mamman frågade hon vem som hade gjort anmälan varpå jag svarade att det var AA.

Hur myndigheten ser på det som hänt

Socialnämnden anser att privatpersoner som önskar vara anonyma när de kontaktar myndigheten för att göra en anmälan skall beredas möjlighet att vara det. Det är vår intention och det skall inte vara ett hinder för att anmäla t.ex. oro för att barn far illa. Däremot föredrar vi om anmälare inte är anonyma då det kan underlätta vidare kommunikation i ärendet.

I detta fall blev det olyckligt att AA av följdfrågorna/svaren röjde sin identitet och en brist i handläggningen att vi inte fattade beslut om anonymiteten ifråga. I Sociala enhetens rutiner kan man läsa följande angående sekretesskydd för anmälaren:

”Så långt det är möjligt bör anmälaren uppge sin identitet men vill personen vara anonym måste detta respekteras. Myndigheter eller offentligt anställd tjänsteman som har anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § SoL kan inte vara anonyma. I de fall som en privatperson uppger sitt namn och därefter åberopar att han/hon vill vara anonym krävs en bedömning om anonymitetsskydd kan erhållas. Enligt 26 kap. 5 § Offentlighets- och sekretesslagen får anmälares namn hemlighållas för den anmälde”. . . om det kan antas att fara uppkommer för [att;]den som har lämnat uppgiften eller någon närstående till denne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs”. Inte enbart anmälares namn utan också sådana uppgifter i anmälan som skulle kunna avslöja anmälaren, kan hemlighållas. Är det endast fråga om ”allmänna obehag” för anmälaren kan dennes namn inte hemlighållas. . . . Sekretesskydd för anmälaren kräver ett särskilt beslut, med hänvisning till lagrum, som lämpligen dokumenteras på anmälan.”

Med anledning av aktuell händelse har vi i utredningsenheten efteråt diskuterat hur vi kan göra för att ställa frågor på ett sådant sätt att en anmälare som önskar vara anonym inte röjer identiteten. Vi behöver också bli tydligare i våra rutiner inom enheten, något som vi avser diskutera vidare. Därutöver behöver vi generellt sett vara snabba på att informera om att personen inte skall presentera sig när de ringer, vilket många gör, om personen vill vara anonym.

JO gav AA tillfälle att kommentera remissvaret.

Bedömning

Av 26 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) följer att sekretess gäller inom bl.a. socialtjänsten för uppgift i anmälan eller utsaga av en enskild om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, i förhållande till den som anmälan eller utsagan avser, endast om det kan antas att fara uppkommer för att

den som har lämnat uppgiften eller någon närstående till denne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Bestämmelsens syfte är att ge skydd för anmälaren och hans eller hennes närstående. Sekretesskyddet avser inte bara själva namnet utan även andra uppgifter varigenom anmälarens identitet röjs. Av bestämmelsens skaderekvisit följer att en myndighet inte generellt kan utlova anonymitet för en person som har gjort en anmälan. Det är först efter en sekretessprövning, med utgångspunkt i skaderekvisitet, som myndigheten kan ta ställning till om uppgiften om anmälarens identitet ska lämnas ut eller inte. Som framgår av skaderekvisitet ger bestämmelsen endast skydd mot repressalier av mera allvarligt slag.

När det gäller omständigheterna vid mottagandet av AA:s muntliga anmälan framgår i huvudsak följande. I samband med att AA gjorde orosanmälan till sociala enheten framkom hennes identitet till följd av att ett antal frågor ställdes till henne och då det genom hennes svar framgick vilken relation hon hade till de personer anmälan avsåg. AA har uppgett att hon begärde att hennes identitet inte skulle framgå av anmälan och att hon fick besked av den handläggare som tog emot anmälan att hon skulle få vara anonym. Nämnden har inte kommenterat uppgiften om att hon fick ett sådant besked.

Som en allmän utgångspunkt kan nämnas att de uppgifter som framkommer vid en muntlig anmälan i princip ska dokumenteras. Vidare gäller att det föreligger begränsade möjligheter att undanhålla vad som sålunda har dokumenterats för den som berörs av uppgifterna. Detta innebär, som angetts ovan, att den som lämnar uppgifter till socialtjänsten inte kan utlovas anonymitet. En anmälare som uppger sitt namn eller nämner andra omständigheter som gör att identiteten kan avslöjas, får alltså räkna med att dessa uppgifter kan komma att lämnas ut från socialtjänsten. En person som ringer för att göra en anmälan ska självfallet inte få missvisande information kring detta och det är inte tillfredsställande om AA upplevde det som att hon utlovades anonymitet. Jag har dock inte underlag för att uttala någon kritik i denna del.

Av remissvaret framgår att när sociala enheten kontaktade AA:s mamma upplyste handläggaren, på fråga från mamman, att det var AA som hade gjort anmälan. Av utredningen framgår inte klart om det var AA:s namn som lämnades ut eller om AA:s identitet röjdes genom att AA:s mamma fick information om att det var hennes dotter som gjort anmälan. Oavsett detta har uppgifterna varit sådana att de i och för sig skulle ha kunnat omfattas av sekretessbestämmelsen i 26 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen.

Av remissvaret följer att AA:s önskemål om att få vara anonym inte vidarebefordrades till den handläggare som sedan kontaktade AA:s mamma för att informera om anmälan. Detta är givetvis inte tillfredsställande. Som framkommit ovan är det dock inte anmälaren som bestämmer om sekretess ska gälla utan det ankommer på myndigheten att pröva och besluta i frågan. Av remissvaret framgår

att någon sådan prövning inte skedde innan uppgiften om vem anmälaren var lämnades ut. Sociala enhetens handläggning kan inte undgå kritik i detta avseende.

Jag förutsätter att myndigheten, som förutskickats i remissvaret, har sett över sina rutiner när det gäller hanteringen av anmälares önskemål om att få vara anonyma.

Ärendet avslutas med den kritik som har uttalats.